

فکتاب معرفی

دکتر فریدون سیاهک نژاد

نام کتاب: گیاهان دارویی ترکمن صحرا «جلد ۱»

نویسنده: عبدالباسط قربانی

ناشر: مرکز تحقیقات طب سنتی و مفردات پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: چاپ اول، ۱۳۸۴

قیمت: ۴۰۰۰۰ ریال

کتاب گیاهان دارویی ترکمن صحرا پژوهشی نو و قابل تحسین در زمره مطالعات گیاه‌شناختی و تلاش در جهت مکتوب ساختن اطلاعاتی است که از قرون گذشته سینه به سینه به نسل جدید انتقال یافته است. با توجه به پیشرفت تکنولوژی و کمرنگ شدن نمادهای سنتی و درمان‌های بومی و منطقه‌ای، این تحقیق گامی بلند در راه

احیاء فرهنگ بوم‌شناختی و تلاش در جهت مدون ساختن و تطبیق اساسی بومی گیاهان در منطقه ترکمن صحرا است. به هر صورت کتاب حاضر چکیده‌ای از تحقیقات و مطالعات میدانی و مصاحبه با افراد مطلع راجع به گیاهان دارویی ترکمن صحرا می‌باشد. آقای عبدالباسط قربانی مؤلف کتاب خود در مقدمه چنین نگاشته‌اند:

آن حکیم شافی، گنجینه‌ی وجود آدمیان به علم و حکمت بیافروخت تا اهل تحقیق بدان چراغ حکمت به مذاقه و باریک بینی بطون گیاهان در عرصه‌ی صحراها و دشت‌ها و کوهساران بشکافند و اکسیر شفادهنده‌اش دریابند و خلل از کالیدها بزدانند.

مطالعه‌ی دفتر حکمت حق از دیرگاهان در اقالیم مختلف رواج داشته است. هر چند که با پیشرفت‌های حاصل در حیطه‌ی علوم شیمی، داروسازی و سنتز شیمیایی روی کرد به گیاهان کم فروغ شد اما در سال‌های اخیر با پیدا گشتن آثار جانبی برخی از داروهای شیمیایی، بهره‌مندی از این عصاره‌ی شفافبخش خدادادی به مزایای گرایید.

اقبال به داروهای گیاهی در جامعه‌ی امروز غرب نیز گسترش یافته است. کشف تعداد بی‌شماری از این داروهای گیاهی مرهون درمان‌های سنتی و محلی است، این حوزه‌ی تحقیقی که به بررسی مصارف گیاهان در بین جوامع محلی و قومیت‌های مختلف می‌پردازد اتنوبوتانی نامیده می‌شود. بدین روی کتاب حاضر تلاشی است در جهت شناساندن گیاهان دارویی مورد استفاده در میان اقوام ترکمن.

در فصل اول این مجموعه، ابتدا تعریفی از حوزه‌ی علم اتنوبوتانی ارائه می‌شود سپس تاریخچه‌ی این علم به اختصار تبیین می‌گردد و صفحاتی نیز به بررسی شاخه‌ها و ابواب مختلف آن [اختصاص] یافته است. به اهمیت و ارزش گیاهان دارویی دارای کاربرد درمانی در اقالیم و فرهنگ‌های مختلف نیز در این فصل اشاره مختصری می‌شود.

فصل دوم، تشریح گیاهان دارویی منطقه با زبانی ساده است که از دیرگاهان تا به امروز در میان اقوام ترکمن، استفاده‌ی دارویی داشته‌اند. همچنین همت بر آن گماردیم تا با بررسی منابع گوناگون، پایه‌ی علمی مصارف آنها نیز بازگو شود. برخی از این گونه‌ها و مصارفشان، با توجه به منابع موجود، با کشور ترکمنستان نیز مقایسه شده و در برخی موارد هم گونه‌های مشابه آنها شرح داده شده است. شرح هر گیاه به صورت تک‌نگاره‌ای می‌باشد. این تک‌نگارها بر اساس حروف الفبای نام جنس مرتب شده و هر کدام با یک شماره مشخص گردیده است. در هر تک‌نگار ابتدا تیره و نام علمی گیاه سپس

نام محلی و نیز در اکثر موارد نام انگلیسی و فارسی گیاه بیان می‌شود. در بخش مشخصات، شرح مختصری از ویژگی‌های گیاه‌شناختی هر گونه‌ی گیاهی ارایه می‌گردد و در قسمت پردازش، محل‌های رشد گیاه در منطقه بیان می‌گردد. سپس بخش مورد مصرف و بعد از آن نیز موارد مصرف گیاه توضیح داده می‌شود. در بخش موارد مصرف، استفاده‌های سنتی و محلی در بین ترکمن‌ها و نیز در طب سنتی ایران و یا سایر نقاط جهان ذکر می‌گردد. همچنین در برخی موارد اطلاعات مربوطه به خصوصیات شیمیایی و خواص فارماکولوژیکی آنها نیز بیان می‌شود.

کتاب حاضر حاصل سه سال تحقیق و بررسی میدانی در باب مصرف گیاهان دارویی در بین ترکمن‌ها می‌باشد. در این اثنا چه با افرادی که اندک بهره‌ای از علم برخوردار بودند و چه با آنان که تبحری درطب محلی و عوام داشتند گفتگوی و مصاحبت به عمل آمد. از این روی آنچه در بخش موارد مصرف به عنوان مصارف محلی ذکر گردید، شامل گزارش‌هایی است از این گیاهان از گذشته تا به امروز که به وسیله‌ی افراد نقل شده است. باشد که آن حکمت و دیعه‌ی الهی را که نسل به نسل میراث داشته‌اند به عنوان خزانه‌ی فرهنگی قوم ترکمن، پاس داشته باشیم هر چند که تعدادی از وارثان این علم که با آنان گفتگو شده بود مانند خالدبردی صوفی و عزیز ملا از منطقه گلی داغ ترکمن صحرا رخت از این عالم بر بسته‌اند و لیکن دانش آنان چون چراغی فروزان، مشتعل گشت تا از گزند حوادث روزگاران در امان ماند. بخش پایانی شامل تصاویر رنگی گیاهان است که تمامی آنها توسط نگارنده عکس‌برداری شده است. این تصاویر بر اساس شماره گیاه در متن اصلی، مشخص گردیده است. در برخی موارد تصاویر گونه‌های مشابه ذکر شده در متن تک نگارها به صورت شماره‌های فرعی آورده شده است.

در پایان وظیفه خود می‌دانم که از استادان و سرورانی که هر یک به نوعی نگارنده را در چاپ این کتاب یاری فرموده‌اند سپاسگزاری نمایم. استاد گرامی سرکار خانم دکتر نقیبی، معاون پژوهشی مرکز که با راهنمایی و تشویق فراوان مرا در چاپ این کتاب یاری نمودند. نگارنده خود را مدیون زحمات سرکار خانم مهندس خاتم‌ساز به واسطه مرور کتاب و جناب آقای سیامک کامکار به‌خاطر صفحه‌آرایی و طرح جلد می‌داند و همچنین از زحمات فراوان خواهر گرامیم سرکار خانم آمنه قربانی به جهت تهیه‌ی طرح‌های گیاهان و از جناب آقای جمشید سعیدفر به‌خاطر ویرایش متن فارسی این کتاب بسیار سپاسگزارم.

دست‌اندرکاران چاپ این کتاب آرزوی موفقیت و پیشرفت بیش از پیش دارد.

لازم به یادآوری است که تصاویر رنگی گیاهان منطقه که در انتهای کتاب آورده شده، بر زیبایی و غنای کتاب افزوده است. نشریه رازی برای تمامی